

СТУДІЇ З ФОЛЬКЛОРУ

ТА ЕТНОГРАФІЇ

СЛОБОЖАНЩИНИ

В. СТУПНИЦЬКИЙ

ПІСНІ

**СЛОБІДСЬКОЇ
УКРАЇНИ**

Харківський обласний центр народної творчості
Християнський благодійний фонд імені Андрія Первозваного

В. СТУПНИЦЬКИЙ

ПІСНІ СЛОБІДСЬКОЇ УКРАЇНИ

ФОНОГРАФІЧНИЙ ЗАПИС

ХОЦНТ
ХБФ імені Андрія Первозваного
Майдан
Харків - 2007

СТУДІЇ З ФОЛЬКЛОРУ ТА ЕТНОГРАФІЇ СЛОБОЖАНЩИНИ

УДК 784.4 (477) (086.7)

ББК 85.313 (4 УКР)

С 88

Видання здійснене в рамках програми співробітництва по розвитку української традиційної культури (видавнича програма Центру) між ХОЦНТ та ХБФ імені Андрія Первозваного.

С 88 В. Ступницький. Пісні Слобідської України. / Передмова В.М. Осадча. — Харків: Майдан, 2007. — 52 с. (Студії з фольклору та етнографії Слобожанщини. Випуск 1).

Репринтне відтворення за виданням: В. Ступницький. Пісні Слобідської України. — Харків: ДВУ, 1929. — 43 с. (Бібліотека музичної етнографії).

ХОЦНТ висловлює подяку Харківській державній науковій бібліотеці імені В.Г. Короленка за допомогу в здійсненні видання.

ISBN 978-966-372-087-6

©Харківський обласний центр
народної творчості, 2007.

©ХБФ імені Андрія Первозваного, 2007.

©Передмова В.М. Осадча, 2007.

ПЕРЕДМОВА

Репринтне перевидання першої на Лівобережжі України фонографічної збірки «Пісні Слобідської України» безумовно є культурною подією. З появою фонографа відкрилися нові можливості для фіксації фактурного обсягу народних пісень, характеру варіантних змін у тексті пісні. Вони розглядаються вже не тільки з естетичного загальнокультурного кута зору, але і як фактологічний матеріал для етнографічних, діалектологічних та історичних досліджень згідно з музично-стильовими особливостями та ритмо-структурною типологією цього жанру фольклору.

Перевидання «Пісень Слобідської України» не тільки дозволяє повернути до широкого наукового обігу та виконавського використання живі зразки музичного фольклору Слобожанщини, але і звернути увагу на значну постать її автора — Василя Павловича Ступницького (1879–1945). Він увійшов у історію української музичної культури першої половини ХХ ст. як видатний хоровий диригент, педагог, композитор, збирач фольклору й автор хорових обробок народних пісень. Народився Василь Павлович Ступницький на Харківщині, у с. Охримівка Зміївського повіту 1 січня 1879 р. (за іншими джерелами 1874 р.) у родині священника. Закінчив Харківський університет, музичну освіту отримав у Києві та Москві, навчався з класу композиції в Московському філармонічному училищі (учень С.М. Круглікова та В.С. Каліннікова). На початку ХХ ст. В.П. Ступницький учителював у Вовчанську Харківської губ., де і захопився збиранням фольклорної спадщини. Його перша збірка «Сборник народных песен для детского или женского хора» (Вовчанськ, 1916) містила хорові обробки пісень, записаних ним за допомогою фонографа, мала просвітницький, методичний характер. Мистецький смак та природна схильність до збереження тексту в процесі обробки народної пісні зумовили популярність цієї збірки. Про її значення для музичного виховання в школі свідчить перевидання збірника в Києві 1928 р. в якості посібника, але дуже обмеженого за кількістю пісень (В. Ступницький. «Слобожанські народні пісні для школи у супроводі фортепіано». — К., 1928 р.). Вона містить 13 пісень, з них 11 українських, серед яких є календарно-обрядові, дитячі ігри, чумацька, родинно-побутові пісні. У передмові В.П. Ступницький наголошує: «Слова і мелодії пісень цієї збірки я записав фонографічно у різних слободах колишніх Вовчанського, Лебединського та Сумського повітів на Харківщині».

У 20-30 рр. діяльність В.П. Ступницького як музичного громадського діяча та хорового диригента була присвячена рідній Харківщині. Він працював головою музичної підсекції Харківського наукового товариства, викладачем музичних дисциплін і співу в Харківському інституті народної освіти, ор-

ганізовував пересувні концерти. В.П. Ступницький був диригентом хорової капели «Дух» у Харкові, з 1937 до 1941 рр. керував Валківським народним хором при Будинку культури.

Протягом викладацької та виконавської діяльності видатний музикант постійно звертався до публікацій хорових обробок народних пісень для дитячого, жіночого та мішаного складу. В.П. Ступницький — автор унікального посібника для початкового музичного виховання на фольклорних засадах «Збірник шкільних пісень для дитячого хору початкових шкіл у супроводі фортепіано». Цей збірник, виданий у Харкові 1942 року репринтним способом у важкий для країни час, лишив автограф В.П. Ступницького (його рукою написано передмову та частину нотацій). У передмові автор підкреслив вагомість національного виховання засобами фольклору, починаючи з молодшого шкільного віку. Після праці В.П. Іванова «Игры крестьянских детей» цей друк історично другий. Його можна назвати хрестоматією дитячого ігрового фольклору Слобожанщини. Подання нотного матеріалу дозволяє використовувати у виховній роботі зразки дитячого фольклору, що супроводжуються співами.

Також у передмові В.П. Ступницький наголошує на великій виховній ролі народної музики, зауважує, що серед художнього матеріалу збірки більша частина «українського народного походження записана мною від старих селян та музично оброблена для дитячого хору. Він полягає переважно в іграх і призначається для перших 4 клас народної школи» [с. 3]. До кожної гри додається опис її проведення. У репертуар першого та другого класів В.П. Ступницький відносить ігри «Овес», «Бджілка», «Синичка», «Журавель», «Громадильницькі», «Перстень», «Корольок», «Ой на горі жито» («Зайчик»), а також колядку «Нова радість стала», для репертуару третього та четвертого класів — веснянки «Благослови, мати», «Подоланочка», «Огірочки», «Зайко», «Женчикок», «Зозуля», а також козацьку «Ой на горі та жінці жнуть», колядку «Ой у полі» та щедрівки «Ой на річці, на Йордані» й «Коло двора». Всі пісні належать до української традиції колишнього Вовчанського повіту, де працював В. Ступницький. У вступі до збірки він підкреслює, що слова, мелодію і схеми ігор він записав від старих людей, зокрема у слободі Могриці на Сумщині в 1927 році. Серед українських ігрових пісень зустрічається російська за ритмомелодикою «Ой та ранняя пчолка»; дуже цінним з фактологічного боку можна вважати рідкісний для слобожанського матеріалу друк громадильницької пісні «А ми сіно громадили» з притаманною літнім обрядовим пісням коломийковою віршовою будовою 4+4+6 Приспів 5+5.

Хорові обробки В.П. Ступницького, зокрема щедрівок та колядок («Ой, рано, рано»; «Жала Улянка шовкову траву»), а також творів зі збі-

рки «10 слобожанських народних пісень» (Київ, 1968), вважаються одними з кращих у цьому жанрі. Цей збірник є передруком з більш ранніх видань В.П. Ступницького для хору «10 слобожанських народних пісень» (порівняймо цю назву з титульним визначенням видатної слобожанської збірки О.І. Стеблянка, виданої 1965 року — «Українські народні пісні»). Серед пісенних зразків цього видання у фольклористичному плані викликають цікавість друки обробок традиційних ліричних пісень Харківщини «Осичина та березина», «Понад яром, понад лутом\ Там мій милий оре плугом», і, крім того, типова для слобожанської лірики пісня «Із-за ліса, ліса дорожка лежала» з елементами ритміки козацьких строївових пісень.

Поданий В.П. Ступницьким фольклорний матеріал можна цілком слушно використовувати як нотографію для етномузикологічного дослідження, бо при хоровій обробці збирач ніколи не змінює структуру пісні, зберігає в поетичному тексті словозриви, огласовки при внутрішньоскладових розспівах. В.П. Ступницький використовує як імітаційні прийоми обробки, так і підголосково-поліфонічні, наближені за стилістикою до багатоголосого викладу оригіналу. Остання пісня збірки взагалі сприймається В.П. Ступницьким як закінчений у фактурному відношенні фольклорний твір і подана для виконання без фортепіанного супроводу та обробки.

В.П. Ступницький увійшов у історію українського етномузикознавства як перший збирач фольклору Українського Лівобережжя, який використав фонограф для запису народних пісень, як представник науково-дослідного і мистецько-просвітницького напрямків харківської школи фольклористики. Його фонографічна збірка «Пісні Слобідської України» вийшла друком у Харкові 1929 року в серії видань «Бібліотека музичної етнографії». Вона містить характерні для фольклорної традиції історичної Харківщини зразки обрядових і «звичайних» пісень з Куп'янського, Вовчанського, Лебединського, Сумського повітів.

Для Харківщини історичною традицією є той факт, що з початку ХХ ст. до 60-х років фонографом, а потім магнітофоном користувалися для запису народних пісень не вчені, а митці-збирачі. На жаль, до друку за цей час дійшла тільки збирацька діяльність В.П. Ступницького та відомого збирача-подвижника, композитора О.І. Стеблянка (1897-1976).

Після підготовки та проведення в Харкові видатної культурної акції — XII Археологічного з'їзду, до якого була зібрана й вийшла друком сила матеріалів з опису етнографії та фольклору, життя кобзарів, кобзарської та побутової інструментальної традиції, натхненник цього з'їзду М.Ф. Сумцов доклав багато зусиль для продовження вивчення етнографії та фольклору краю, не зважаючи на певний спад у дослідницькій активності. Про це М.Ф. Сумцов пише 1916 року: «На наукове оброблення сіяли гарне зер-

но такі наукові діячі, як Максимович, Потебня, Чубинський, Костомаров, Грінченко; на жаль, з початку століття дотепер нема нових наукових розвідок». Саме М.Ф. Сумцов підтримував збирацькі пошуки В.П. Ступницького, подав йому ідею зробити етномузикознавчу збірку науково-дослідницького характеру.

Перша фонографічна збірка В.П. Ступницького «Пісні Слобідської України», присвячена М.Ф. Сумцову, вийшла друком у 1929 р. в Харкові в серії «Бібліотека музичної етнографії». У ній подано 52 зразки слобожанської пісенності, які охоплюють фактично всі основні її жанрові розгалуження в тому кількісному розподілі, що як традиція існує й нині.

У вступі до збірки «Пісні Слобідської України» В.П. Ступницький визначає час запису поданих пісень (1925-1928 роки) та подає цінні зауваження щодо характеру побутування поданої ним традиції, наприклад, аналізує роль у сучасному її побутуванні новотворів: «...червоноармійці і молодь користуються піснями із збірок, самі ж їх не творять, а старі люди цих пісень не вживають» [с. 4], — висвітлює значення для характеристики сучасної йому традиції фактів двомовності на прикладі пісенної традиції групи сіл на Лебединщині, визначаючи їх як асимілювання населення: «...внаслідок цього села Кам'яний Пригородок, Черлене, Куриш та Озак ... утворили оригінальну музичну культуру — поряд з типовими українськими мелодіями, тут трапляються цікаві сполучення російських та українських музичних зворотів у тій же самій пісні» [с. 6]. Вчений характеризує Вовчанський повіт як молодий та дуже зрусифікований, попри Лебединський та Сумський — як місця старого заселення слобожан із чистішим етнографічним складом населення. Про громадську та культурологічну вагу позицій В.П. Ступницького — збирача і вченого, свідчить його характеристика тодішнього стану побутування фольклорної традиції та його перспектив: «Слобожанська народна пісня, у зв'язку з особливою історією та географічним становищем своєї території, ніби загубила свою художню вартість, потребує серйозного корективу» [с. 4].

Також у вступі В.П. Ступницький аналізує стилістичні особливості слобожанського виспіву, наприклад, «східне офарбування інтервалів» [с. 6] та робить вагомий висновок, що в галузі суто української народної пісні Слобожанщина зберегла багато цінного музичного матеріалу.

Значну кількість пісень В.П. Ступницький записав у Вовчанському повіті, надиханий враженням від матеріалу, репрезентованого вихідцем із Новоспаської слободи, етнографом Вадимом Пассеком, особливо матеріалами, пов'язаними з календарними землеробськими та весільними обрядами, зокрема весняним іграм та пісням, поданим М.Ф. Сумцовим у монографії «Слобожани».

Особливе наукове значення мають публікації календарно-обрядових та весільних пісень, з яких найціннішими є веснянки, колядки і великодні пісня «Волочильнички волочилися», яка є рідкісним свідченням того, як оспівувався обряд обходу дворів на Великдень (аналогічні жанри — риндзівки, які збереглися на західних етнічних територіях українців, а також відомі «волочебные» пісні у білорусів та росіян). Типова для святково-поздоровчих («віншувальних») пісень за ритмотипом 11222 та будовою вірша 5+5, ця пісня за характером викладу наближається до чоловічої виконавської традиції завдяки моторній ритмомелодії. Веснянка-закличка «Ой вербице» має наспів-формулу з трьома музичними та текстовими варіантами (ритмотип 1122/1111224/224, віршова будова 4+7+4). Петрівські та купальські зразки відображають основні типи наспівів купальського обряду з текстами «Як купався Іван та у воду впав», «Сьогодні Купала, завтра Івана». Структурно близька до жнивварських пісень «сінокосна громадильницька» «Ой ми сіно принадили» (віршова будова 4+4 Приспів 5+5) подана з мелодією, у значній мірі ліризованою за характером розспіву. Це свідчить про своєрідність стильового викладу слобожанських пісень, їх жанрову переробку під час формування слобожанської стилістики. Подібні якості притаманні і весільному наспіву-формулі «Та не йди, дівочко» (будова вірша 5+5+7), на відміну від другої з текстом «Вийди, мати, з хати», яка є типовим весільним наспівом моторного складу, віршова будова 6+6. До весільних В.П. Ступницький відносить також строкову пісню «У неділю вранці» (можливо, виконану на весіллі завдяки сюжету, в якому оповідається про труднощі життя молодиці в новій сім'ї, жаль за рідною домівкою). Пісня «Ой садове моє яблучко» — весільний танок з хут. Закараїчний Вовчанського повіту, представляє російську весільну традицію.

Обрядові пісні зимових святкувань у жанровій системі слобожанської традиції більш схильні до консервації архаїчного викладу. Мелоритмічна форма та інтонаційна будова класичних текстів слобожанських коляд збірки «Ой рано, рано кури запіли», (вірш 5+5 Приспів 3+5+5+3), «Ой ходили та блукали 3 коляднички» (вірш 4+4+5 Приспів 4+7), «Ой у полі 3 товариші» (вірш 5+5 Приспів 4+4+5+4) не підлягає розспіву, наближена до чоловічого стилю виконання. Більше до розспіву схильні щедрівки, які побугують переважно в жіночій традиції виконання. Це «Прилетів сокіл» та «Серед двора стояла верба» (вірш 4+5 Приспів 4+4).

Серед «звичайних», позаобрядових пісень багато зразків унікального слобожанського солоспіву з його широкою, емоційно насиченою мелодикою, виразністю будови строфи, інтонаційною активністю, «протяжністю» виспіву. Представлені й гуртові розспіви побутових пісень, переважно у підголосково-поліфонічній фактурі.

Зразки, наведені В.П. Ступницьким, належать до розповсюджених жанрово-тематичних груп «звичайних» пісень: козацьких, рекрутських, солдатських («Не хмара, не грім наступає», «Колись були степи-поля», «Із-за леса, леса дорожка лежала»), чумацьких («Ой горе тій чайці», «Ой не п'ються пива-меди» на вірш Т.Г.Шевченка, мелодію до якого записано від кобзаря Г.С. Кожушка у слободі Велика Писарівка).

Значна частина зразків родинно-побутових пісень — розспівні («Ой, не видно зеленого дуба», «Батько добрий», «Брати мої». «Мусій гречку сіє»), а також жартівливі («Ой кум до куми залицявся», «Посилала мене мати»). Унікальний зразок виконання побутової розспівної пісні з інструментальним вступом на ріжку — гуртовий варіант пісні «Повій, вітре, ой да вітерочок».

Вперше окремим розділом В.П. Ступницький наводить пісні дитячого фольклору — весняні танки «Чорнобривий корольок», «Як посію овес», російську «Ой ти, ранняя пчёлка», які на час фіксації збирачем побутовали в дитячому виконанні.

Узагальнюючи значення творчої та збирацької спадщини В.П. Ступницького, слід наголосити, що при невеликій кількості зібраного ним матеріалу видатний хормейстер і музичний педагог протягом усієї своєї діяльності плідно втілював і пропагував слобожанський фольклор, трактуючи його відтворення на рівні сучасних на той час культурологічних вимог. Це надає постаті видатного харків'янина значення спадкоємця культурних традицій Слобожанщини і висвітлює його справжнє місце в культурі України першої половини ХХ сторіччя.

В.М. Осадча, етномузикознавець

В. СТУПНИЦЬКИЙ

П І С Н І СЛОБІДСЬКОЇ УКРАЇНИ

ФОНОГРАФІЧНИЙ ЗАПИС

ПРОВЕРЕНО 1940

401

ДЕРЖАВНЕ ВИДАВНИЦТВО УКРАЇНИ
1929

ДОРОГІЙ ПАМ'ЯТІ МОГО ВЧИТЕЛЯ

ПРОФЕСОРА

МИКОЛИ ФЕДОРОВИЧА СУМЦОВА

ПЕРЕДМОВА

Слобожанську народню пісню з музичного боку не досліджено. Відомі діячі Слобожанського фольклору: В. Пассек, письменник Г. Квітка - Основ'яненко, А. Метлинський, М. Костомаров, О. Потєбня, М. Сумцов, І. Манжура, Б. Грінченко, П. і В. Іванови та ін. у своїх працях подають лише тексти багатьох пісень Харківщини. Проте, через своєрідну історію цієї частини України, музична структура місцевої народньої пісні подекуди набула цікавих особливостей. Річ у тому, що в XVII ст. на території Слобожанщини разом із черкасами з-за Дніпра оселилися московські ратні люди, кількість яких збільшилася у XVIII ст. за будування, так званої, Української лінії^{*)}). Крім того, росіяни осідали по різних місцях Слобожанщини з кріпаків - біженців, або тих, яких поміщики переселили сюди із своїх північних маєтків. Зберігаючи загалом, свої національно-побутові риси, колоністи ці, за триста років суміжного життя, в деяких слободах асимілювалися (напр. у с.с. Кам'яний Пригородок, Черлене, Курган та Озак на Лебединщині) й утворили оригінальну музичну культуру: поруч пісень з типовими українськими мелодіями, тут часто трапляється цікаве сполучення російських та українських мелодійних зворотів у тій же самі пісні.

У галузі суто української народньої пісні на Слобожанщині є багато цінного музичного матеріалу: збереглися мелодії в так званих старовинно-грецьких ладах, в натуральному мінорі, трапляється східне офарбовання інтервалів, гра на баранячих ріжках і т. ін. Щодо тексту, то деякі з Слобожанських пісень, за проф. М. Сумцовим, є прикрасою народньої творчості взагалі, напр., веснянки, колядки й шедрівки, що їх записав В. Пассек та видрукував у III й V т. т. „Очерков России“ р. р. 1840, 1842^{*)}).

^{*)} Вона мала військове населення — однодворців, або так звану Ландміліцію, яка повинна була обороняти ті кріпості, що були збудовані по цій лінії. Лінія проходила від Дніпра до Дінця по р. р. Орелі й Березі в Полтавській та Харківській губ. Простягалася вона на 400 верстов. У Харківщині вона проходила по Ізюмському, Зміївському та Валківському повітах. Усіх кріпостей на ній було 17. Будувати їх повинні були козаки з Слобожанщини та Гетьманщини. Оселі Української лінії були теж гніздами великоросійського заселення у Слобожанщині. (Проф. Д. І. Багалій — Історія Слободської України, ст. 19).

^{*)} Проф. М. Ф. Сумцов — Слобожани, ст. 37.

Застарих часів на Слобожанщині були власні історичні пісні й думи, в яких художньо змальовано деякі подробиці української колонізації Слобожанщини та ухвалено місцевих політичних діячів, найбільш — славного козака з Мерефи Івана Сірка, його дружину й синів. Ці пісні науково опрацював проф. М. Ф. Сумцов у спеціальній розвідці під назвою: „Слобідсько-українські історичні пісні“. На жаль мелодій їхніх досі не пощастило знайти. Отже, розповсюджений погляд на те, що Слобожанська народня пісня, в зв'язку з особливою історією та географічним становищем своєї території, ніби, загубила свою художню вартість потребує серйозного корективу.

Щодо цієї збірки, то більшість пісень її я записав у кол. Вовчанському повіті за допомогою молоді — своїх учнів Вовчанської реальної школи та дівочої гімназії, а також місцевого народного вчителства, агрономів, техніків та ін. культурних робітників повіту, які, в ролі розвідників, намічали пункти для запису.

Крім службових обставин, великим імпульсом для моєї музично-етнографічної праці саме в цьому повіті було ще й те, що вище-згаданий етнограф Вадим Пассек походив із сл. Новоспаського або Пассеківки Вовч. повіту і багато пісень записав на території цього повіту, а славетний проф. О. Потебня в своїх працях часто посиляється на них. **)

Звичайно мене цікавила музична ілюстрація цих пісень і при першій же нагоді я записав декілька мелодій їх, гармонізував для мішаного хору й видрукував. Незабаром вони ввійшли до репертуару хорових капел і стали відомі широким колам українського суспільства за кордоном. Порівнюючи з іншими повітами Харківщини, Вовчанський — молодий і дуже зрусифікований, тому мене більше приваблювали повіти Лебединський та Сумський, як місця старого заселення Слобожанщини з чистішим етнографічним складом населення. До 1917 р. в цих повітах я працював епізодично, але з 1925 до 1928 р. р. музетнографічна моя праця тут набула систематичного характеру. Крім запису старої пісні, моєю метою було з'ясувати, як відбилися сучасні революційні події на пісенній творчості слобожан. Звертаючись до людей різного віку й соціального стану, я констатував, що на досліджуваній території селянська молодь та кол. червоноармійці користуються новими революційними піснями із різних журналів та збірок, самі ж їх не творять, а старі люди цих пісень не вживають. Серед підлітків помічається нахил до утворення частушок, але за старими мелодіями й шаблонними сюжетами.

Усі пісні, що тут подано, я записав за допомогою фонографа; місця запису визначено за сучасним адміністративним розподілом України, тому деякі слободи кол. Вовчанського повіту опинилися на Куп'янщині, а Лебединського — на Сумщині.

Загальний плян цієї збірки я склав за вказівками проф. М. Ф. Сумцова й незадовго до його смерті (1922 р.) був щасливий продемонструвати йому значну частину її — на превелику втіху небіжчика. Дорогий пам'яті його й присвячую цю працю.

**) Проф. О. О. Потебня — Об'яснення малорусских и сродных народ. песен. т. I, ст. 138, 199, 207, 215, 232, 233, т. II, ст. 340, 493, 540, 570, 731.

В. Ступницький

*Року 1928, листопада 11 дня
м. Харків*

ВЕСНЯНКИ

Повагом

Ой, вербице

Ой, вер - би - це, по - ра то - бі,

та вер - би - це, роз - вить - ся. Та роз - вить -

ся, по - ра то - бі, та Тро - хим - ку, о - же -

нить - ся. Та, ой, не час, та не два, та не

по - ра. Та ще мо - я та дів - чи - на мо - ло -

да. Та не - хай та до лі - та, та до

Пет - ра. Та до Пет - ра та щоб мо - я

та дів - чи - на та хліб пек - ла.

Другий варіант

Заспів Усі

Ой, вер-бо, вер-бо,- вер-би-це, по-ра то-бі, вер-би-це, роз-

вись - ся... У! По - ра то - бі, вер - би - це,

Заспів

Усі

роз - вись - ся, по - ра то - бі, Ва - сіль - ку, же -

вись - ся... У! По - ра то - бі, Ва - сіль - ку,

Заспів

Усі

же - нись - ся, не - хай до лі - та до й-ва - на... У!...

Ой, вербице,
 Пора тобі, та вербице, розвисься,
 Пора тобі, та Трохимку, оженисья.
 — „Ой, не час, не два,— не пора,
 Та ще моя дівчинонька молода.
 Нехай до літа, до Петра,
 Щоб моя дівчина хліб пекла.
 — До літа, до спаса,
 Щоб моя дівчина волів пасла.
 — До літа, до пречисти,
 Щоб моя дівчина була річиста
 — До літа, до покрови,—
 Заревуть дівки, як корови.“

С. В. Бурлук на Куп'янщині

Ой, закувала

Заспів
Ой, за - ку - ва - ла Ха - ре - тин - ка,

Усі
Ми - кол - ко - ві, шей за - га - да - ла.

Заспів
Ой, за - га - да - ла: ро - би, ро - би,

Усі
Ми - кол - ко, ой, ой, та ко - мір - ку.

Заспів
Ой, ко мір ку, та про - ру - би

Усі
ві - ко - неч - ко тай, тай з при - чіл - ку.

Заспів
Та з при - чіл - ку, щоб до ме - не

Усі
со - ло - вей - ки тай при - лі - та - ли.

Ой, закувала Харетинка,
Миколкові ще Я загадала:
— „Роби, роби, Миколко, комірку,
Та прорубай віконечко з причілку,
Щоб до мене соловейки прилітали,
Та щоб мене молоденьку звеселяли“.
— „На що тобі, Харетинко, соловейки?
Есть у тебе соловейко, — батенько,
А сивая зозуленька, — матінка“.

С. Шиповате на Куп'янщині

Співали дівочки

Спі-ва-ли ді-воч-ки, спі-ва-ли, в ре-ше-то
 пі-сень-ку скла-да-ли. В ре-ше-то пі-сень-ку
 скла-да-ли, тай по-ста-ви-ли на вер-бі.
 Тай по-ста-ви-ли на вер-бі ле-ті-ли га-лоч-ки
 з По-до-лу. Ле-ті-ли га-лоч-ки з По-до-лу,
 зва-ли-ли ре-шіт-це до-до-лу. Зва-ли-ли ре-шіт-це
 до-до-лу, ча-сом ді-воч-ки йшли до-до-му.

Співали дівочки, співали,
 В решето пісеньку складали,
 Тай поставили на вербі.
 Летіли галочки з Подолу,
 Звалили решітце додолу.
 Часом дівочки йшли додому
 Парити свиням полову.
 А ви, хлоп'ята, за нами,—
 Їсти полову з свинями,
 А ви, дівочки, за нами,—
 Їсти булочки з панами.

Волочільники

Волочільники
Волочилися.
Волочилися,
Замочилися.
До нового двора
Та прибилися.
До нового двора,—
Високого терема.
Ой, чи це ж той двір,
Що залізний кіл.
Що залізний кіл,
Серебряні ворота.
Серебряні ворота,
Мідяная хвіртка?
Ой, чи дома, дома
Пан хазяїнушко?
Ой, він дома, дома
Та не явиться.
А сидить же він
Та за столиком.
Та за столиком,
За тесовеньким.
А за скатертем

За парчевеньким.
Перед ним же стоїть
Та три кубочки.
Три мальовані,
Поналиване.
Що в першому кубку —
пшеничне пиво,
А в другому кубку —
Зелене вино.
А в третьому кубку.—
Тож медок солодок.
Він вбирається,
Убувається.
Надіває боти
Турецької роботи.
Починальникам —
Та копу ячок,
Волочільникам —
По десяточку.
Міхоноші же —
Горькая доля:
Чарку горілки,
Пиріг на тарілку.

*Великодня пісня. Сл. Бугайка
на Вовчанщині*

Петрівка

Ой, Петрівочка,— мала нічка,
Не виспалась наша дівочка.
В череду гнала, задрімала,
На пеньки ноги позбивала,
На шпички очі повиймала.
Ще тому люди дивуються.
— „Не дивуйтеся, люди,
Бо я бачила ще дивніше:
Біла кобила діжу місе,
А муха-горюха в печі топе“

С. Катеринівка на Куп'янищині

Сінокосна, громадільницька

Ой, ми сіно громадили.
Чорнявого принадили,
Ой, чорнявого, кучерявого.
Він кудрями затрясе.
Горілочки принесе,
Горілочки хоть трішечки
З медком-солодком.
Припильнуйте, дівчаточка,
Ой, хоч вечерком.
Як ми пилювали,
Греблі поламали,
Ой, нумо, нумо,
— Припильнуймо!

С. Баранівка, Сумрайку

КУПАЛЬСЬКІ

Як купався Іван

Як ку - пав - ся І - ван тай у во - ду у

пав, скрізь во - да ви - ри - ну - ла, а на мо - рі хви - ля

би - ла, на до - ли - ні ро - са впа - ла. Ку - па

ла на Й - ван!.. Та на Й - ва - на та ви -

грі - ло со - неч - ко на Пет - ра.

Як купався Іван,
Тай у воду упав,—
Скрізь вода виринула,
А на морі хвиля била,
На долині роса впала,
Купала на Івана.
Та на Івана,
Та вигріло сонечко на Петра.

С. В.-Бурлук на Куп'яниці

Сьогодні Купала

Сьо - год - ні Ку - па - ла, а завт - ра І - ва - на,

скрізь во - да та лі - ле - я - ми, а на мо - рі во - да гра - є,

на до - ли - ні ро - са впа - ла, на ву - ли - ці в'ють Ку - па - ла на Й - ва - на

Сьогодні Купала, а завтра Івана.

Приспів

Скрізь вода та лілями*)

А на морі вода грає,

На долині роса впала,

На юлиці в'ють Купала на Івана

Ой, ішли дівочки в ліс по ягідочки.

Приспів

Дівка сирітка іде попереду.

Приспів

Ой, прийшлось їй та Дунай брести.

Приспів

Дівці-сирітці та перед вести.

Приспів

І перед повела і Дунай побрела.

Приспів

Замочилася і втопилася.

Приспів

Прийшли слухи‡) аж до батенька;

Приспів

Батько плаче, а Дунай скаче

Приспів

Прийшли слухи та до мачухи,—

Приспів

Мачуха плаче, а Дунай скаче.

Приспів

Лісом несли, ліси шумлять,

Приспів

Полям несли, поле скаче,

Приспів

Селом несли, село плаче.

Приспів

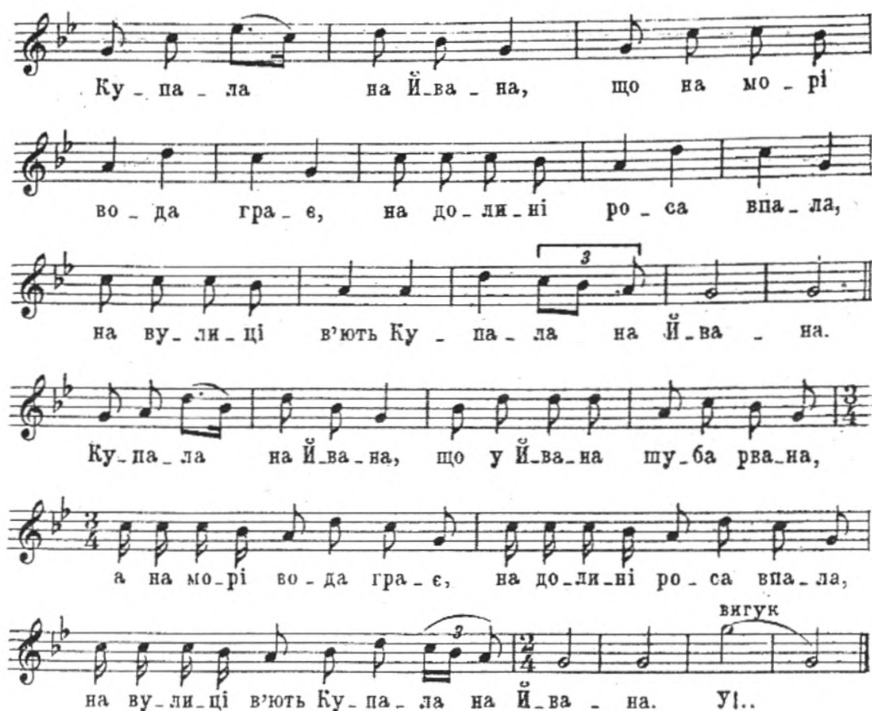
*) Квіти

‡) Чутки

Сл. Кам'яний Пригородок
Лебединськ району на Сумщині

Купала на Івана

ВЕСІЛЬНІ Та не йди, дівочко

Заспів Усі

Та ді-воч-ки йти-муть та кіс-нич-ки ма-
ють, та, ой, те-бе не прий-ма-ють.

Заспів Усі

Тай, ой, хоч прий-муть та на ча-си-ноч-
ку, та як ма-лу ди-ти-ноч-ку.

Вийди, мати, з хати

Заспів Усі

Вий-ди, ма-ти, з ха-ти. Вий-ди, ма-ти, з ха-ти

до сво-го ди-тя-ти, бо ми з дру-жеч-ка-ми,
ми зі слізюньками поміж маленькими мийся дрібнень-ки-ми.

Вийди, мати, з хати
До свого дитяти,
Бо ми з дружечками,
Ми із слізюньками
Поміж маленькими
Мийся дрібненькими.
Добрий вечір цьому
Хазяйському дому,
Старому й малому,
Ще й богу святому

У неділю вранці

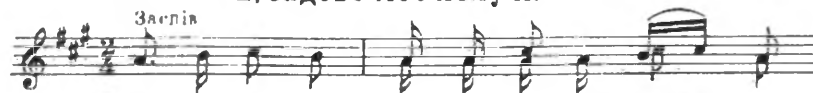

У неділю вранці
Стояла на кладці,
До схід сонця ноги мила,
Тим я не щаслива.
Ти ж думаєш, ненько,
Що я тут паную,
Прийди ж, прийди подивися,
Як я тут горюю.
Ти ж думаєш, ненько,
Що я не журюся,
А як вийду за ворота
Від вітру валюся.
Ти ж думаєш, ненько,
Що я тут не плачу,
А як вийду за ворота
Світонька не бачу.
Ой, хіба ж ти, ненько,
Води не носила,
Чом ти мене маленькою
Та й не утопила.
Чи ти ж моя, ненько,
Грядок не копала,
Чом ти мене маленькою
Та й не прикопала? "
— „Я воду носила,
Було куди лити,
А ти, дочко, мала була,
Жаль було топити.
Я ж грядки копала,
Межі прокидала,
А ти була маленькою
Я ж тебе кохала".
Тече річка - невеличка
Та й по біля гаю,
На що ж було мене брати
З далекого краю? "
Тече річка - невеличка
Та й побіля мосту,
На що ж було мене брати
Маленького росту? "
Тече річка - невеличка
Та й по біля вишні,
На що - ж було мене брати
Коли не під думлі? "

С. Шиповате на Куп'янищині

Ой, садове моє яблучко

Заспів

1. Ой, са - до - ве мо - є яб - луч - - ко,
2. Ой, да - ле - ко, да - ле - ко ко - ти - - лось,

Усі

да - ле - ко ко - ти - лось. Лю - лі, лю - лі,
у чи - сте - є по - ле. Лю - лі, лю - лі,

ой, да лю - лі, да - ле - ко ко - ти - лось.
ой, да лю - лі, у чи - сте - є по - ле.

(Переклад російської пісні)

Ой, садове моє яблучко далеко котилось

Приспів

Люлі, люлі, ой, да люлі далеко котилось

Ой, далеко, далеко котилось, у чистеє поле

Приспів

Люлі, люлі, ой, да люлі у чистеє поле.

В чистім полі, при битій дорозі ячмінь уродився

Приспів

Люлі, люлі, ой, да люлі ячмінь уродився.

Ячмінь, ячмінь, ячмінь уродився, зелен колосистий.

Приспів

Люлі, люлі, ой, да люлі, зелен колосистий.

Зелен, зелен, зелен колосистий, він білий, рясистий.

Приспів

Люлі, люлі, ой, да люлі, він білий, рясистий.

Мимо ж того зеленого поля стежка простяглася.

Приспів

Люлі, люлі, ой, да люлі, стежка простяглася.

Ой, доріжка, ой, да доріжечка.

Пробитая стежка.

Приспів

По нї стежці, ой да доріжечці.

Не ходять, не їздять

Приспів

Тільки ж ішли, ой да проїжджали.

Купці-Обоянці

Приспів

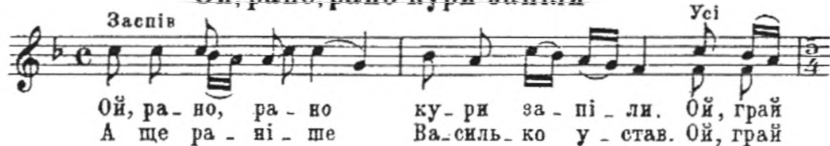
Купці-ж, купці, купці-Обоянці,—мужики дворянці.

Приспів

З обозами, ой да з обозами ярої пшениці.

КОЛЯДКИ

Ой, рано, рано кури запіли

Ой, рано, рано,
Кури запіли

Приспів
Ой, грай море, грай,
Радуйся, земле!
А ще раніше
Василько у став.

Приспів
Василько у став,
Лучком забряжчав.

Приспів
Лучком забряжчав.
Братців побужав

Приспів
„Братіки вставайте,
Коників сідлайте,

Приспів
Та поїдем в поле
По битій дорозі.

Приспів
Ой, там назнав я
Куну в дереві

Приспів

Куну в дереві,
Дівку в теремі.

Приспів
Хай вам, братіки,
Куна в дереві,

Приспів
А мені, братіки,
Дівка в теремі.

Приспів
Дівка Гашечка,
Мудрая швачечка.

Приспів
Вишила на полі
Турка на коні,

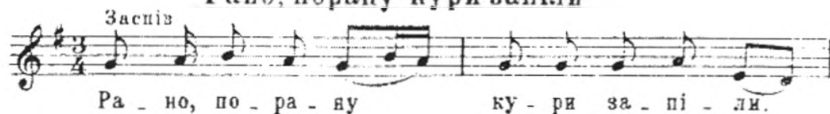
Приспів
А на комірці
Сизі голубці,

Приспів
А на пазушій —
Райські пташечки.

Приспів

С. Шиповате на Куп'ящині

Рано, порану кури запіли

Жала Улянка шовкову траву

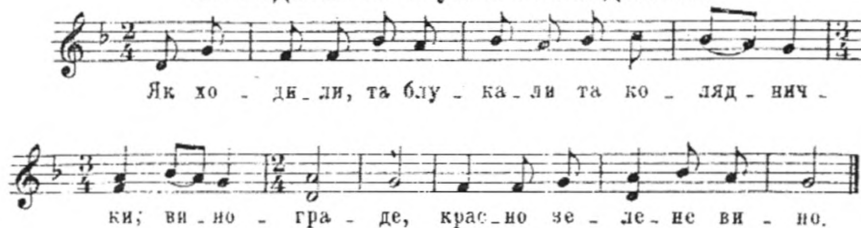

Жала Улянка шовкову траву
 Жала Улянка шовкову траву,
 Та утерла золотий перстень
 Приспів
 Під бором, під бором, бором,
 під зелененьким явором*)
 Тай пішла ж вона лужком, бережком,
 Та повстрічала три косарики.
 — Ви косарики молоденькі, викосіть мені шовкову траву.
 Та найдіть мені золотий перстень:
 Першому буде шовкова трава,
 Другому буде золотий перстень.
 Третьому буде сама молода.
 Не сама з собою, — з отцем, з ненькою.
 І з милим богом, з усім родом.*

*) Другий варіант приспіву: По зорі по зорі, пенько,
 По місяцеві поділенько

С. Михайлівка Лебединського
 району на Сумщині

Як ходили та блукали коляднички

Як ходили та блукали та коляднички

Приспів

Винограде, красне-зелене вино.

Як шукали та питали

Цього пана двора.

Приспів

А чи це ж той двір.

Що залізний тин?

Приспів

Що залізний тин,

Кришталеві ворота?

Приспів

Розливайся, ріка,

На чотири берега.

Приспів

Там Василечко

На конику проїжджається.

Приспів

На конику проїжджається.

А їм батько утішається.

Приспів

Ой, ти, синку мій,

І чадо моє.

Приспів

Ти не їдь на ріку,

А поїдь на війну.

Приспів

Послужи богу, царю,

Ще я царевичу-королевицу.

Приспів

А той тебе цар

Та пожалує рублем.

Приспів

Полтиною,

Та ще й вірною дружиною

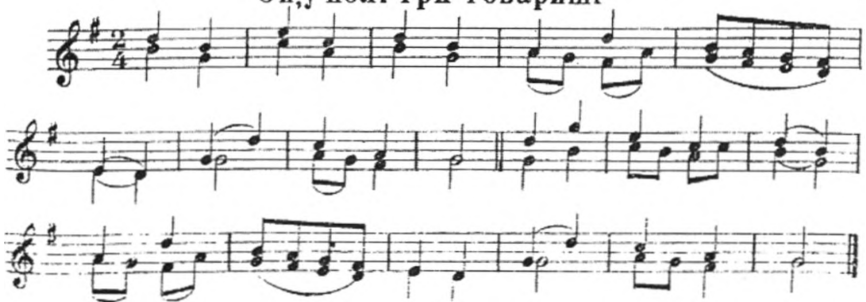
Приспів

Сл. Марківки Лебединського повіту

Ой, дозволь, пан хазяїн

Ой, у полі три товариші

ЩЕДРІВКИ

Прилетів сокіл

Прилетів сокіл до віконця.

Приспів

Щедрий вечір, добрий вечір,

Добрим людям на здоров'я!

Тай заглядує у світлоньку.

Приспів

Щей світлонька не метена,

Приспів

Ще ж Улянонька не чесана.

Приспів

Та розсердилась на батенька.

Приспів

На матінку розгнівалась:

Приспів

Сукню шили-вкоротили,

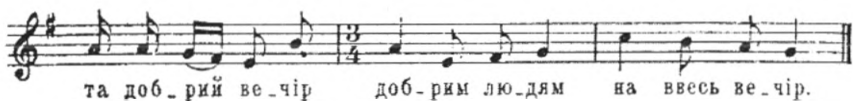
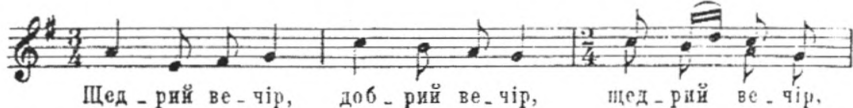
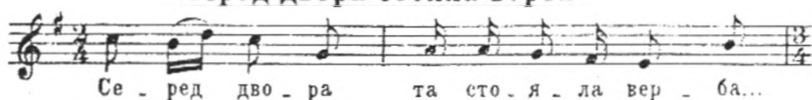
Приспів

Черевичками не вгодили.

Приспів

Сл. Михайлівка Лебединського району

Серед двора стояла верба

Серед двора--

Золота верба

Приспів

Щедрий вечір,

Добрий вечір

Добрим людям

На весь вечір

А на тій вербі

Золотая кора

Приспів

Золотая кора,

Срібнеє гілля

Приспів

Де не взялися

Буйні вітри.

Приспів

Та й оббили

Срібнеє гілля.

Приспів

Ой, хто ж тую

Вербу ізрубає?

Приспів

Молодий Бориско

Ту вербу зрубає

Приспів

Ой хто ж тую

Кору позбирає?

Приспів

Молода Оксання

Кору позбирає

Приспів

Позбирає кору

Собі у заполу.

Приспів

Вибігла Оксана

Та й позбирала

Приспів

Золоту кору

Собі у заполу.

Божківка Вовчанського повіту

ПОБУТОВІ

Не сама я

Заспів

Не са - ма я та не са - ма я, як би - ли -

нонь - ка в по - лі, та не дав та ме - ні бог,

та не ща - стя та не до - лі. Заспів

Не дав

та ме - ні бог та не ща - стя та не до - лі.

Усі

Тіль - ки даб ме - ні бог та свар ли - во - го чо - ло -

ві - ка. Заспів

Усі

Свар ли - во - го чо - ло - ві - ка, та він п'є,

та він гу - ля - є, та ме - не ро - зо - ря - є.

Не сама я, та не сама я,
 Як билинонька в полі.
 Та не дав мені бог
 Та ні щастя, ні долі.
 Тільки дав мені бог
 Та ревнивого мужа.
 Ой, він п'є та гуляє,
 А як прийде він до дому,
 Мене розорє.
 Та й не говоре зі мною;
 Доведеться, мое серце,
 Розійтись з тобою.

Беру відра, йду до броду,
 По холодную воду,
 Чи не вздрю я, не побачу
 Перевозчика з роду.
 — „Перевозчик, молодчик,
 Перевези через воду
 Тай до мого роду”.
 Перевозчик не чує,—
 Так почує рідна мати.

Мусій гречку сіє

Му - сій греч - ку сі - є, він і сі -

є, во - ло - че, зу - ба - ми скри - бо - че. Ой, він

сі - є і во - ло - че, зу - ба - ми скри - бо -

че, як при - ї - хав Му - сій з по - ля та ки - нув - ся

до бо - чон - ка. Ки - нувсь до бо - чон - ка, а в бо -

чон - ка, а в бо - чон - ка у - ни - зу во - рон - ка.

Мусій гречку сіє,
Він і сіє, волоче,
Зубами скрегоче.
Як прийхав Мусій з поля,
Та кинувся до бочонка,
А в бочонка
Унизу воронка.
— „Ой, ти жінко, ой, ти Галько,
Де ділась горілка?“
— „Як прибігла свиня з поля,
Воронку звихнула“.
— „Брешеш, жінко, брешеш, Галько,
Під бочонком сухо“.
Як ударе Мусій Гальку,
Сміленько під ухо.
— „Сідлай же ти, та Мусію,
Тай сіру кобилу,
Паняй на долину“.

А в долині, при ліщині
Чумаки стояли,
Один сидить на віячку,
Думає, гадає.
Другий сидить на вожниці,
У скрибочку грає,
Третій ходє за Мусієм,
Мусія благає.
— „Ой, спасибі, та Мусію,
За твою горілку,
Не так - же за горілку.
Як за твою жінку.
Що ми пили, та гуляли.
Грошенят не клали,
З твоєю жінкою
Ночку ночували“.

Брати мої

Заспів

Усі

Бра - ти мо - ї, бра - ти мо - ї,

яс - ні со - ко - лоч - ки! При - бу - вай - те ви до

ме - не та що - не - ді - лоч - ки.

Брати ж мої,
Ясні соколочки,
Прибувайте ви до мене
Та що неділочки.
Ой, раді б ми прибувати,
Та ти убога.
Хоть я, брати, і убога,
Так я не горда.
Хліба, соли, роздобуду,
Тай вас нагодую,
Горілочки розгадаю.
З вами погуляю.

С. Катеринівка на Куп'янщині

Ой, що то за верба

Заспів

1. Ой, що ж то єсть та за вер - ба,
2. Ой, що ж то єсть та за вдо - ва,

Усі

що без ко - ре - ня зроз - ла, ой, да що без
сім год без му - жа жи - ла. ой, да сім год

ко ре - ня зроз - ла.
без му - жа жи - ла.

Заспів

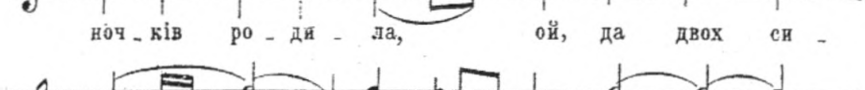

В. Сім год без му - жа жи - ла двох си -

Усі

ноч - ків ро - ди - ла, ой, да двох си -

ноч - ків ро - ди - ла.

Ой, що то єсть за верба,
 Що без кореня зроста?
 Ой, що то єсть за вдова,
 Сім год без мужа жила,
 Двох синочків родила
 І Микиту і Василя,
 Сама я бабою була,
 В Китай-город ходила.

С. Шиповате на Куп'ящині

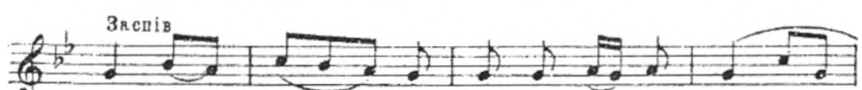
Повій, вітре

ВСТУП (ріжок)

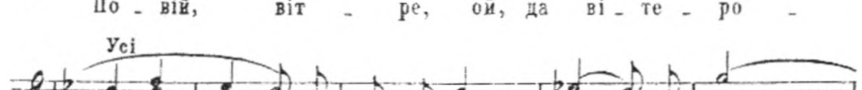

Заспів

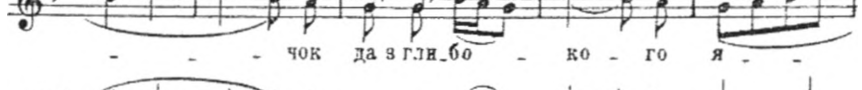

По - вій, віт - ре, ой, да ві - те - ро -

Усі

- - - чок да з гли - бо - ко - го я -

- - - ру да з гли - бо - ко - го я - ру.

Повій, вітре, ой, да вітерочок,
З глибокого яру,
Прибуди милий, ой да чорнобриний,
З далекого краю".
— „Оя, рад би я повівати,—
Дуже яр глибокий,
Оя, рад би я прибувати —
Дуже край далекий".
Як посію я шевлю
Рано в неділеньку.
За лютими морозами
Шевлія не сходе,
За лихими ворогами
Мій милий не ходе.
Ой, вже ж тая шевлічка

Та по тину в'ється,
А я чую через люди,—
Мій милий сміється.
— „Смійся, смійся, вражий сицу
Сам посміхом будеш:
Сім год трясця труситиме,
Та й добра не буде.
На кроваті лежатимеш,
Смерти бажатимеш,
У своїй матусеньки
Води прохатимеш:
Подай мені, стара мати,
З кірця умиватися,
Нехай з мене перестане
Та стерво сміятися"

С. Шиповате на Куп'янщині

По той бік гора

По той бік гора,
По цей бік гора:
Проміж тими
Крутими горами
Сходила зоря.
Та то ж не зоря,
Та то ж не ясна,
Та то ж моя
Молода дівчина
По водицю йшла.
А й за нею,
Як за зорею
На поронім та на кониченьку
По під горою.

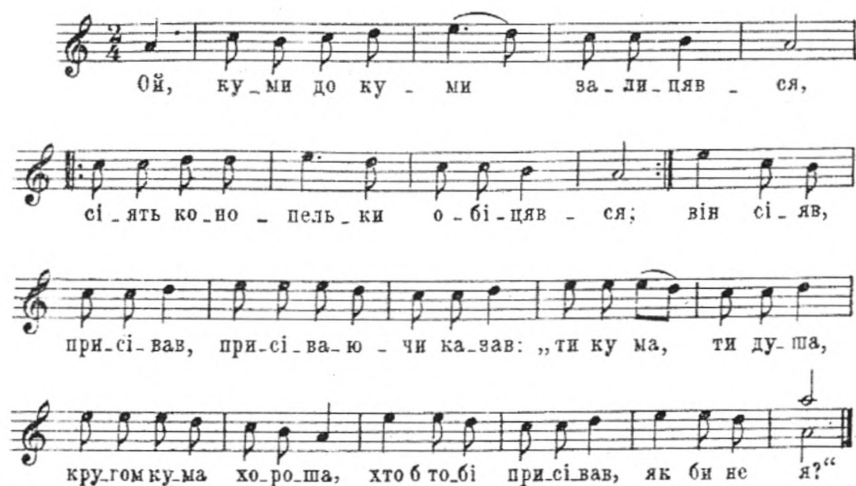
— „Дівчино моя,
Напій же коня
З рубленої та криниченьки,
З повного відра.
Дівчино моя,
Сідай на коня.
Та поїдем у чисте поле,
До мого двора!“
А в того двора
Нема ні кола,
Стоїть тільки три куші калини,
Та й та не цвіла.

м. Вовча та с. Бугайівка на Вовчанщині

Другий варіант

Ой, кум до куми залицявся

Ой, кум до куми залицявся,
Сіять конопельки обіцявся.
Він сіяв, присівав,
Присіваючи казав:
— „Ти кума, ти душа,
Кругом кума хороша,
Хто б тобі присівав,
Як би не я?“
Ой, кум до куми залицявся.
Вибирати конопельки обіцявся.
Він брав, вибирав,
Вибираючи казав:
— „Ти кума, ти душа,
Кругом кума хороша,
Хто б тобі вибирав,
Як би не я?“
Ой, кум до куми залицявся,
Мочить конопельки обіцявся.
Він мочив, примочив,
Примочуючи казав:
— „Ти кума, ти душа,
Кругом кума хороша,
Хто б тобі примочив,
Як би не я?“
Ой, кум до куми залицявся,
Витягати конопельки обіцявся.
Він тіг, витягав,
Витягаючи казав:

— „Ти кума, ти душа,
Кругом кума хороша,
Хто б тобі витягав,
Як би не я?“
Ой, кум до куми залицявся,
Тіпав конопельки обіцявся.
Він тіпав, витіпав,
Витіпаючи казав:
— „Ти кума, ти душа,
Кругом кума хороша,
Хто б тобі витіпав,
Як би не я?“
Ой, кум до куми залицявся,
Терти конопельки обіцявся.
Він тер, розтирав,
Розтираючи казав:
— „Ти кума, ти душа,
Кругом кума хороша,
Хто б тобі розтирав,
Як би не я?“
Ой, кум до куми залицявся,
Мняти конопельки обіцявся.
Він мняв, виминав,
Виминаючи казав:
— „Ти кума, ти душа,
Кругом кума хороша,
Хто б тобі виминав,
Як би не я?“

Батько добрий

Заспів

Бать-ко доб-рий, та бать-ко доб-рий, а ма-

ти ли-ха-я, не пус-ка-є та на (й)у-

Заспів

ли-цю, що я мо-ло-да-я. Пу-стиж ме-не,

Усі

та мо-я же ма-ти, на при-лу-ки пас-ти, чи не

вий-де мо-ло-дий ко-за-че сі-рих во-лів па-сти.

Батько добрий, та батько добрий, а мати лихая,
 Не пускає та на юлицю, що я молодая.
 Пустить мене, та моя мати, на прилуки прями.
 Чи не вийде молодий козаче сірих волів пасти,
 Пасіться ви, сірі воли, не бійтеся вовка,
 А я піду до дівчини, чи змита голівка.
 Хоч і змита, хоч не змита, аби не пробита;
 Клатирочку одсуває, дівку викликає.
 Вийди. вийди, молода дівчино, із нової хати,
 Порадь мене, молода дівчино, як рідная мати.
 Ой, я тебе раджу й не раджу,
 Я з тобою вечір стою, на другого важу.

С. Лука в околицях м. Сум

Ой, не видно зеленого дуба

Заспів Усі

Ой, не вид-но зе-ле-но-го ду-ба
тай за ту-ма-на-ми, тай за ту-ма-
на-ми. Тіль-ки вид-но зе-ле-но-го ду-ба
о-дин вер-хо-в'є-чок. Там сто-я-ла крас-на-я
дев-ка з ми-лень-ким дру-жеч-ком.

(Ой, не видно зеленого дуба, та й за туманами;
Тільки видно зеленого дуба один верхов'єчок.
Там стояла красная девка з миленьким дружечком;
Говорила красная девка милому словечко:
Не женися, дружок Іванюша, хоч на один годочок.
Підрусту я красная девка на один вершочок.
Не послухав дурак Іванюша, да взяв оженився;
Не взяв собі красної дівичі, та взяв удовицю.
Удовиця — не красна дівича, — всі норови знає,
Ой, з вечора постіль біду стеле, все плаче, ридає,
А співночі спаточки лягає*.

Сл. Могриця на Сумщині

Не хмара, не грім

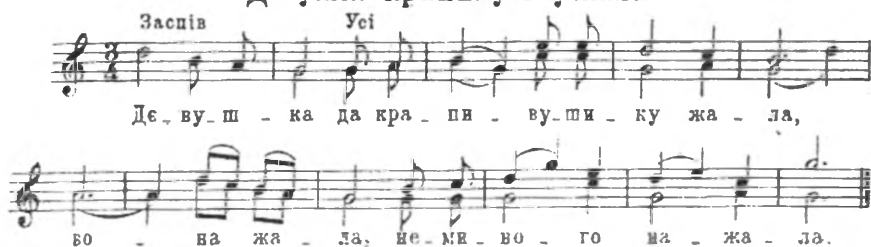
Заспів Усі

Не хма-ра, не грім на-сту-па-є,
та не дрі-бні жє до-зтик на-бра-па-є.

Не хмара, не грім наступає,
 Та не дрібен же дощик накрапає.
 Не дрібен же дощик накрапає,
 Та либонь козак з полку виїжджає.
 Либонь козак з полку виїжджає,
 Та на синее море поглядає.
 На синее море поглядає,
 Та що синее море замерзає.
 Що синее море замерзає,
 Під козаком же коник розігрався.
 Під козаком коник розігрався,
 Та на синее море розігнався:
 На синьому морі увалився,
 з ковиком козак утопився.

Сл. Маркіяна Лебединського повіту

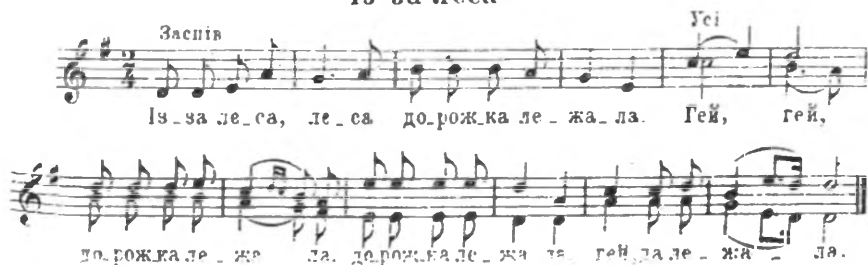
Дівушка крапівушку жала

Дівушка да крапівушку жала,
 Вона жала, немного нажала.
 Немножко ой, да нажала.
 Ой, кажеться та ні з кими не стояла.
 Та ні з кими не стояла,
 Тільки з милим дружечком розмовляла.
 Ой, милий мій, прекрасний дружечок,
 Візьми мене да ю полки із собою,
 Назви мене да рідною сестрою.
 — Мене в полку всі охвіцери знають,
 Що у мене рідної сестри немає.
 Єсть у мене жена молодая,
 А у жени дитина малая."

Сл. Кам'яне Лебединського повіту

Із-за леса

Із-за леса, леса дорожка лежала,
Гей, гей, дорожка лежала, дорожка лежала,
Гей, да лежала.

Дорожка лежала, коляска біжала,
Гей, гей, коляска біжала, коляска біжала,
Гей, да біжала.

Коляска біжала, дівчина стояла,
Гей, гей, дівчина стояла, дівчина стояла,
Гей, да стояла.

Дівчина стояла, платочком махала,
Гей, гей, платочком махала, платочком махала,
Гей, да махала.

Платочком махала, шей долю прохала,
Гей, гей, шей долю прохала, шей долю прохала,
Гей, да прохала.

Ой, принеси, доле, кого люблю дуже,
Кого я любила, з тим я й говорила,
Кого я не знала, з тим спати лягала,
Лівою рукою повід головою,
Правою обнявши, правди розпитавши,
Скажи, серце, правду, чим дала принаду,
Чи русой косого, ой, чи красотою,
Чи чорним бровами, чи вірним словами?

Сл. Курган на Лебединщині

По-над яром

Понад ярм, понад лугом,
Оре милий чужим плугом.
Чужі воли, чужа нива,
Поганяє чужа мила.
Чужа мила поганяє,
Своя сльози проливає.
Ой підуж я додомоньку,
Тай наварю обідоньку,
Тай понесу йому їсти,
Чи не скаже милий сісти,
Понесу я йому пити, чи не стане говорити.
Милий наївся, напився, на борозну похилився,
А я лежу, тай думаю, що погану жінку маю.
Який тобі дурень винен, що ти гарний, чорнобривий.
А я руда вродилася, чорнявому судилася.

Сл. Михайлівка на Лебединщині

Осичино та березино

О-си-чи-но та бе-ре-зи-но, чом не го-риш та все
ку-риш-ся, мо-ло-да-я, та дів-чи-
нов-ко, чом не ро-биш та все жу-риш-ся?

Осичино та березино,
Чом не гориш, та все куришся?
Молодая та дівчинонька, чом не робиш,
Та все журишся?
— „Ой, якби я та суха була,
Я б горіла, не курилася,
Ой, якби я та мужа мала,
Я б робила, не журилася“.
Копав козак три криниченьки,
Любив, кохав три дівчиноньки:
Чорнявую, та русявую,
Третю рижу препоганую.
Що чорнява та косу чеше.
А русява убирається,
А та рижа, препоганая
Слізеньками умивається

Сл. Курган на Лебединщині

Про сіре утя

Заспів Усі
Ой, з-за го-ри та, ой, з-за
го-ри та ві-те-ри по-ві-ва-
с на-ти доч-ку, ой, та про-жит-тя же пи-

Ой з-за гори, та, ой з-за гори та вітери повіває,
Мати дочку, ой, та про життя же питає.
Спитай, мати же, тай у сірого же та утяти.
Сіре утя, та сіре утя та на морі ночує,
Воно ж моє же та все гореніко чує.
Перве горе же та свекруха, ой та лихая.
Друге горе, та друге горе та дитина малая.
Третє горе — та мій милий рівнивий.
Милий рівнивий, та що сам іде та у поле орати,
Мене бере та воліви поганяти.
Волів поганяти, ой гей, воли сірі, полонії;
Пропали же мої та літа же молодії.

Сл. Курган Лзбединського району

Посадила огірочки в лузі над водою,
Сама буду поливати дрібною сльозою.
Ростіть, ростіть, огірочки, в чотири листочки.
Не бачила миленького чотири деньочки.
Тільки тоді побачила, як череду гаала,
Не сказала „добрий ранок“, бо мати стояла.
А він скинув, махнув шапку, — „будь мила здорова“
Гуляй, мила, із другими, не скажу ні слова.
Летять галки через балки, тай летячи кричуть,
Перскажіть тій дівчині — хай вона не плаче.

Сл. Новотроїцьке, Пушкарівка

По тім боці

По тім бо - ці та шей на то - ло - ці
 ко - зак тра - ву ко - се. А до його - го
 та ста - ра - я ма - ти ве - че - ря - ти но - се.
 Ве - че - ряй же, та ста - ра - я ма - ти,
 ко - ли на - ва - ри - ла. Та щось ме -
 ві, та ста - ра - я ма - ти, ве - че - ря ве
 ми - ла. О - це ж то - бі, та ти мій си -
 ноч - ку, дів - чи - на зро - би - ла.

По тім боці, на толоці
 Козак траву косе,
 А до його та старенька мати
 Вечеряти носе
 — „Вечеряй же та, старенька мати,
 Коли наварила,
 Та щось мені вечере не мила“.
 — „Оце ж тобі, та ти мій синочок,
 Дівчина зробила“

Гей, колись були степи, поля

Заспів Усі

Гей, ко - ли - ся бу - ли сте - пи же по -
 ля же та сте - пи же по - ля, роз - кіш, во - ля.

Заспів Усі

Ой, сте - пи же по - ля, роз - кіш, во -
 ля, а те - пе - ре - ні - ки не - во - ле - ні - ка.

Заспів Усі

А те - пе - ре - ні - ка не - во - ле - ні -
 ка же та бо - ли - ті сер - це, го - ло - во - ні - ка.

Гей, колись були степи, поля.
 Степи, поля — розкіш, воля,
 А тепереньки неволенька.
 Що болить серце, головонька,
 Що беруть брата у салдати,
 А за ним плаче отець, мати.
 Отець, мати — дві сестриці,
 Дві сестриці — жалібниці.
 Що перва йде — коня веде
 А друга йде — зброю несе,
 Зброю несе — брата пита:
 — „Та ой, брате наш, ти один у нас
 Та коли прийдеш в гості до нас?“
 — „Пуринай, сестро, в море на дно,
 Доставай, сестро, піску жменю,
 Та посій, сестро, на каменю.
 А коли, сестро, пісок зійде,
 Тоді братік в гості прийде“

Сл. Михайлівка Лебединського району

Ой, у полі нивка

Заспів

Ой, у по - лі нив - ка, вкін - ці ма - те -

Усі

рин - ка. Там дів - чи - на жи - то, жи - то бра - ла,

са - ма чо - ря - но - би - рив - ка ка. 1. 2.

Заспів

Усі

І - шов ко - зак до - ро - го - ю, по - ма - гай бі(г)

жен - цю! Вд - на ста - ла, ста - ла од - га - да - ла,

здра - стуй, ко - за - ки сер - цю цю. 1. 2.

Ой, у полі нивка;
 Ой, у полі нивка, в кінці материнка.
 Там дівчина жито жала, сама чорнобрівка.
 Іхав козак дорогою, — помагай - бі женцю!
 Вона стала, стала отгадала, „здрастуй, козак, серцю!“
 Та вже ж тая слава по всім світі стала,
 Що дівчина козаченька серденьком назвала.
 Поза гаєм, гаєм, гаєм зелененьким
 Там протікала, там пробігала річенька бистренька.
 Ой, у тій річці два човники плава,
 Два човники, а три риболовці.
 Один каже: дівчино, другий каже: рибчино
 А третій каже, серце моє, чи підеш за мене?
 На що тобі питати, в тебе немає й хати.
 А я в чужу візьму, поки свою зготую.
 Построй мені з лободи, а в чужую не веди.

Поспалала мене мати

Заспів Усі

По - си - ла - ла ме - не ма - ти

пше - ни - чень - ки жа - ти, я пше - ни - че - ні -

ки не жа - ла, ква - со - лю са - - па - ла.

Я пше - ни - че - ні - ки не жа - ла, ква - со -

лю са - па - ла, по - са - ди - ла ква - со -

ли - ну тай піш - ла до - - до - му.

Посилала мене мати
Пшениченьки жати,
Я пшениці не жала,
Квасолію сапала.
Посапала квасоліну,
Тай пішла додому,
Заглянула у шиночок,—
І їє милий з кумою.
Хіба тобі, моя кумо,
Нема дома діла,
Що ти з моїх чоловіком
У шинку засіла?

Іди, мила, додомуньку
Вечерять варити,
А я буду із кумою
Горілочку пити.
Прийшла мила додомуньку,
Підпалила дрова,
Сюди, туди повернулась.
Вечеря готова.
Насипала борщу, каші,
Положила ложку,
Одвернулась до порога.
Заплакала горько

Ой, болить моя голівка

Ой, болить, болить моя голівка.

Коли ж я не вру,

Приспів

Гей, гей, коли ж я не вру.

Оя, підіте та я приведіте

Да кого ж я люблю.

Приспів

Гей, гей, да кого-ж я люблю

Оя, да я посадіте ж, да біля бочочка.—

Може я одживу.

Приспів

Оя, у полі, оя, да криниченька возрублена.

Приспів

А в козака молода дівчина возлюблена.

Приспів

Оя, у полі, оя, да криниченька викопаная,

Приспів

А у козака молода дівчина викохана.

Приспів

Оя, у полі, оя, да криниченька висипаная,

Приспів

А в козака молода дівчина висзатаная.

Приспів

Оя, у полі, оя, да з криниченьки орли воду п'ють,

Приспів

А козакову же та дівчину з-під вінця ведуть

Приспів

Ск. Мурафа Богородицького пів.

Як піду я до млина

Як піду я до млина
До новесенького,
Кликати вечеряти
Молодесенького.
Як піду я до млина,
До диравенького,

Кликати вечеряти
Кучерявенького.
Як піду я до млина,
До возрубленого,
Кликати вечеряти
Свого любленого.

С. Великий Бурулук на Куп'ямичі

ЧУМАЦЬКІ

Ой, горе тій чайці

Ой, горе тій чайці,
Ой, горе небозі,
Що вивела чаєняток
В степу при дорозі.
А чумаки йшли,
Та й чаечку ізігнали,
Стару чайку ізігнали,
Чаєнят забрали.
А чаечка в'ється,
Об дорогу б'ється,
До дороги припадає,
Чумаків благає:
— „Ой, чумаче, чумаченьки,
Ще ж ви молоденькі,

Верніть мої чаєнята,—
Діточок маленьких.“
Сидить чумак на важниці,
З чаечки сміється:
— „Полети ж ти, стара чайко,
На зелену балку,
Бо вже твоїх чаєняток
Забрав я у шайку.
Полети ж ти, стара чайко,
На зелену лашу,
Бо вже твоїх чаєняток
Покидав я в кашу.
Та й не треба тобі, чайко,
Тутечки літати,

Та й не треба чаєняток
Більше виглядати.
— „Ой, як мені не літати:
Я їх рідна мати;
Буду я літати,
Волів завертати.
Та все буду твою долю
По вік проклинати;
Буду волів завертати,
Буду сірих пасти
І до смерти козацькою
Буду долю клясти“

Другий варіант

Ой, го - ре тій чай - - ці, ой, го - ре не -
 бо - - зі, що ви - ве - ла ча - є - ня - ток
 в сте - пу при до - ро - зі, що ви - ве - ла ча - є -
 ня - ток в сте - пу при до - ро - зі.

Ой, не п'ються пива, меди

Ой, не п'ються пи - ва, ме - ди, не п'ється во - да... Гей, гей,
 при - лу - чи - лась чу - ма - чень - ку, гей, гей, гей, у сте - пу бі - да.

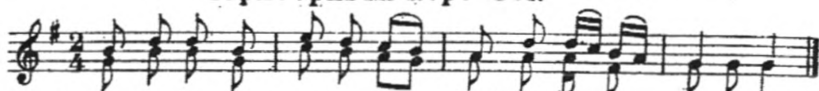
Ой, не п'ються пива, меди,
 Не п'ється вода;
 Прилучилась з чумаченьком
 У степу біда;
 Заболіла головонька,
 Заболів живіт,
 Упав чумак коло воза,
 Упав тая лежить.
 Із Одеси преславної
 Завезли чуму;
 Покинули товариші,—
 Горенько йому!
 Воли його коло воза
 Понуро стоять;
 А із степу гайворони
 До його летять.

Ой, не кляйте, гайворони,
 Чумацького трупу:
 Наклювавшись, подохнете
 Коло мене вкупі.
 Ой, полетіть, гайворони
 Мої сизокрили,
 До батечка, та скажіть,
 Щоб службу служили,
 Та за мою грішну душу
 Псалтир прочитали,
 А дівчині молоденькій
 Скажіть, щоб не ждала!

*Мелодію записано від кобзаря
 Г. С. Кожушка, сл. В. Писа-
 рівка Богдубхівського повіту;
 слова Т. Шевченка*

ДИТЯЧІ

Чорнобривий корольок

1. Чор-но-бри-вий ко-ро-льок край го-ро-да хо-дить.
 2. Чор-но-бри-вий ко-ро-льок по-жа-луй-те в го-ро-док.

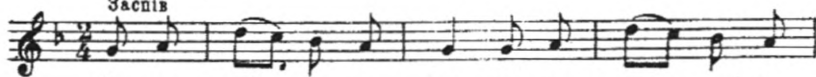
Чорнобривий корольок
 Край города ходитъ,
 Чорнобривий корольок,
 Пожалуйте в городок!
 Чорнобривий корольок,
 Стань, примудрися.

Чорнобривий корольок,
 Та в боки візьмися,
 Чорнобривий корольок,
 Низько поклонися.
 Чорнобривий корольок
 За ручку візьмися.

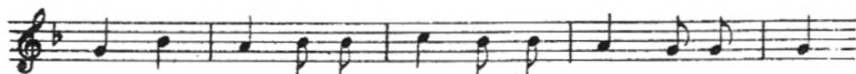
С. В. Бурдук на Куп'ящині

Як посію овес

Заспів

Як по - сі - ю о - вес та до зер - на у

весь, до зер - на, до зер - на, до зер - на у - весь,

Усі

до зер - на, до зер - на, до зер - на у - весь.

Як посію овес та до зерна увесь.

Приспів

До зерна, до зерна, до зерна увесь. (2)

Поскороджу овес тай до зерна увесь,

Приспів

Покошу я овес та до зерна увесь,

Приспів

Пов'яжу я овес та до зерна увесь,

Приспів

Повожу я овес та до зерна увесь,

Приспів

Помолочу я овес та до зерна увесь.

Приспів

Продам я овес та до зерна увесь.

Приспів

С.А. Могриця на Сумщині

Ой, ти ранняя пчолка

Заспів

1. Ой, ти ран - ня - я пчол - ка ра - но в по - ле лі - та - ла,

2. Ра - но в по - ле лі - та - ла, різ - но - цвіт тра - ву рва - ла,

Уей

ой, тьох, ой, тьох, тьох, ра - но в по - ле лі - та - ла.

ой, тьох. ой, тьох, тьох, різ - но - цвіт тра - ву рва - ла.

Ой, ти ранняя пчолка
Рано в поле літала.

Приспів

Ой, тьох, ой тьох, тьох, рано в поле літала
Рано в поле літала,
Разноцвіт — траву рвала.

Приспів

Ой, тьох, ой, тьох, тьох, разноцвіт — траву рвала.
Разноцвіт — траву рвала,
Та в пучечки в'язала.

Приспів

Ой, тьох, ой, тьох, тьох. та в пучечки в'язала.
Та в пучечки в'язала,
Собі вінчик завивала.

Приспів

Собі вінчик завивала,
На головочку клала.

Приспів

На головочку клала,
Та пішла у таночок.

Приспів

Та пішла у таночок
У вишневий садочок.

Приспів

У вишневому садочку
Та мій милий гуляє

Приспів

Ой, мій милий гуляє,
Та у скрибочку грає

Приспів

Та у скрибочку грає,
На мене скося поглядає

Приспів

На мене скося поглядає,
На мені вінчик усихає

Приспів

На мені вінчик усихає,
Разноцвіт опадає

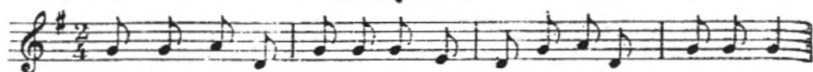
Приспів

Разноцвіт опадає,
Сиру землю вкриває

Приспів

Сиру землю вкриває,
Долинушку вистілає

Частушка

Що в пет-рів-ку після сон-ця лу-на ночень - ка бу-ла

вий-шов, тай сів на крилеч-ку, щоб по-слу-хать со-лов'я.

Со-лов'ї гар-но епі-ва-ли, ще-бе-та-ли дер-ка-чі,

іш-ли де-ви-ки сім по-пар-но, а за ни-ми па-ни-чі.

Що в Петрівку після сонця
Луна,— ніченька була.
Вийшов тай сів на крилечку,
Щоб послухать солов'я.
Солов'ї гарно співали,
Щебетали деркачі,
Ішли дівки сім—попарно,
А за ними паничі.
Як то я про себе здумав,
Тай головою скрутнув;
Ой, як був я із молоду
Та й горілочку тянув.
Як пішов я прямо, прямо,
Прямо, прямо напрямцъ,
Та й попав я під хлівець,
А Палазя з переляку,
Як ухвате за коляку,
Та й по спині мене геп!
А собаки, як чортяки:
Гав, на мене з-під крильця.
Виякали мене дуже,
Розпістрили молодця.
Та й на моє щастя, щастя,
Де взялися парубки,
Та й набили мені ребра,
Та й напарили боки.
Та й нічого не боліло,
Та й нічого не було.
Як ужарив мужик ціпом
Аж у ребрах загуло.

Зміст

Передмова (В.М. Осадчої).....	3	Побутові	
Передмова (В. Ступницького).....	11	Не сама я.....	29
Веснянки		Мусій гречку сіє.....	30
Ой, вербице!.....	13	Брати мої.....	31
Ой, вербо, вербице!.....	14	Ой, що то за верба.....	31
Ой, закувала.....	15	Повій, вітре.....	32
Співали дівочки.....	16	По той бік гора.....	33
Волочільна		По той бік гора (другий варіант).....	33
Волочільники волочилися.....	17	Ой, кум до куми залицявся.....	34
Петрівка		Батько добрий.....	35
Ой, Петрівочка, — мала нічка.....	17	Ой, не видно зеленого дуба.....	36
Сінокосна (громадільницька)		Не хмара, не грім.....	36
Ой, ми сіно громадили.....	18	Дівушка крапивищу жала.....	37
Купальські		Із-за леса.....	37
Як купався Іван.....	19	Понад яром.....	38
Сьогодні Купала.....	19	Осиchino та березино.....	39
Купала на Івана.....	20	Про сіре утя.....	39
Весільні		Посадила огірочки.....	40
Та не йди, дівочко.....	21	По тім боці на толоці.....	41
Вийди, мати, з хати.....	22	Гей, колись були степи, поля.....	42
У нсділю вранці.....	23	Ой, у полі нивка.....	43
Ой, садове моє яблучко.....	24	Посилає мене мати.....	44
Колядки		Ой, болять моя голівка.....	45
Ой, рано, рано кури запіли.....	25	Як піду я до млина.....	45
Рано, порану, кури запіли.....	25	Чумацькі	
Жала Улянка шовкову траву.....	26	Ой, горе тій чайці.....	46
Як ходили та блукали коляднички... ..	26	Ой, горе тій чайці (другий варіант).....	47
Ой, дозволю, пан хазяїн.....	27	Ой, не п'ються пива, меди.....	47
Ой, у полі три товариші.....	27	Дитячі	
Щедрівки		Чорнобривий корольок.....	48
Прилетів сокіл до віконця.....	28	Як посію овес.....	48
Серед двора стояла верба.....	28	Ой, ти ранняя пчолка.....	49
		Частушка	
		Що в Петрівку після сонця.....	50

Ступницький Василь Павлович

Пісні Слобідської України

Передмова В.М. Осадча
Відповідальний редактор О.О. Савчук
Редактор-коректор Г.О. Савчук
Художник-оформлювач М.С. Архангельський

Дефекти тексту репринтного відтворення обумовлені станом оригіналу

Підписано до друку 12.02.2007. Формат 60×90 1/16. Папір офсетний.
Друк офсетний. Гарнітура Ukrainian Academy.
Тираж 500 прим. Зам. № 12.

Видавництво ТОВ “Майдан”
вул. Чернишевська, 59, м. Харків, 61002
Свідоцтво про державну реєстрацію: серія ДК №1102

Надруковано в друкарні МЧП “АТОС”
Свідоцтво про державну реєстрацію АО №504118 від 24.04.1992 р.
м. Харків, 61020, вул. Комсомольське шосе, 92